

کتابداری

دیباچه: کشور ایران با جمعیت حدود 70 میلیون که 48 میلیون نفر از آنها باسواد هستند، کمتر از 1500 کتابخانه عمومی دارد که تعداد کتاب بهترین و بزرگترین آنها به زحمت به یک میلیون و 500 هزار جلد می‌رسد. این در حالی است که کشور همسایه ما، آذربایجان، با جمعیت حدود جمعیت ایران ده هزار کتابخانه دارد و در کشورهای پیشرفته یک کتابخانه برای شروع کار باید 600 تا 700 هزار جلد کتاب داشته باشد. البته در کشور ما جمعیت استفاده کننده از همین حداقل امکانات نیز بسیار اندک است و کتابخانه‌ها در ایران فعالیت چشمگیری ندارند. در واقع کشور ما با این که زمانی مهد تمدن و دانش بوده و بزرگترین کتابخانه‌های عالم و نفیس‌ترین کتب را داشته است، اکنون در زمینه کتاب و کتابخوانی دچار فقر فرهنگی است و کتابخانه‌ها، مراکز ساکن و ساکتی هستند که فقط در دوران امتحانات دانش‌آموزان یا دانشجویان، قرائت‌خانه آنها شلوغ می‌شود. بدون شک یکی از علل اصلی این مشکل، نبود کتابداران متخصص و علاقه‌مند در کتابخانه‌های کشور است. کارشناسانی آگاه، با تجربه و تحصیل کرده که توانایی ارزیابی نیازهای کتابخانه واحد متبوع خود را داشته باشند و در جریان انتشار کتاب‌های جدید و خرید کتاب‌های مناسب قرار گیرند. این افراد باید قادر به سازماندهی منابع بوده و با فهرست‌نویسی مناسب امکان دست‌یابی مراجعه کننده به کتاب‌های مورد نظر را فراهم آورند. هدف رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی که در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور ما ارائه می‌شود، تربیت همین دسته از متخصصان است. در واقع رشته کتابداری هموار کردن مسیر ارتباط میان دو عنصر کتاب (در معنای وسیع آن که شامل هر گونه

اثری می‌شود که ثبت و ضبط شده باشد) و استفاده کننده از کتاب است. البته برای آن که بتوانیم این ارتباط را امکان پذیر کنیم باید نه تنها هر یک از این دو عنصر را به درستی بشناسیم، بلکه لازم است چگونگی پیوند میان آن دو را نیز بیاموزیم. تمام دروس پایه و اختصاصی در رشته کتابداری (خصوصاً دوره کارشناسی) براساس همین سه وظیفه تدوین شده است؛ یعنی دانشجوی این رشته منابع و متون را می‌شناسد، از ویژگی‌های انواع مواد انتشار یافته آگاه می‌گردد، محتوای آنها و چگونگی تبدیل اندیشه‌های موجود در ذهن نویسندگان به پدیده‌ای عینی و قابل شناسایی را درک می‌کند و قابلیت‌ها و توانایی‌های رسانه‌های گوناگون از قبیل کتاب (به معنای محدود)، مجله، روزنامه، نوار، لوح فشرده، اینترنت و مانند آنها را درمی‌یابد. از سوی دیگر دروسی نیز در برنامه این رشته هست که برای شناخت انسان، چگونگی شکل‌گیری دانش و معرفت افراد در ذهن آنان، تأثیر محیط، فرهنگ و جامعه دانسته‌ها و باورهای مردم مفید است. زیرا اگر بخواهیم مواد و منابع برای مراجعان قابل استفاده باشد، باید مراجعان را به درستی بشناسیم، با محیط فرهنگی آنها آشنا باشیم و نیازهای اطلاعاتی آنها را تشخیص دهیم. البته دانستن ویژگی‌های کتاب و خواننده یا استفاده کننده به تنهایی برای انجام وظیفه کتابداری کفایت نمی‌کند. بلکه باید تدابیر مربوط به ایجاد ارتباط میان آن دو را نیز شناخت. برای این کار لازم است به فرآیند ارتباط آگاه بود و دانست در چه شرایطی ارتباط آسان می‌شود و تحت چه شرایطی دچار اختلال می‌گردد. پس کتابدار لازم است که با حوزه ارتباطات نیز کم و بیش آشنا باشد. به همین دلیل سه ضلع مثلث کتاب، خواننده و ارتباط، موضوع مطالعه و پژوهش علاقه‌مندان این

رشته است و آثاری که از این مطالعات برجای مانده، دستمایه مناسبی برای برنامه‌های درسی رشته کتابداری می‌باشد.
توانایی‌های لازم :

رشته کتابداری با دانش‌اندوزی سر و کار دارد. بنابراین هر فردی که دامنه مطالعات و تتبعات او گسترده‌تر باشد، قابلیت پیشرفت بیشتری در این رشته دارد. زیرا قناعت به دانسته‌های موجود و خود را بی‌نیاز از ارتقاء و بهبود دانش و معرفت دانستن، آفتی خطرزا برای رشته کتابداری است. فراگیری آهسته و پیوسته و شکیبایی و بردباری در برخورد با اطرافیان و پرسش‌کنندگان نیز دو ویژگی عمده‌ای است که دانشجویان این رشته باید در خود پیروانند. اصرار بر تحمیل نظرات خود به دیگران و خودداری از شنیدن و تحلیل کردن آراء آنان، کتابدار را به تدریج در چارچوب بسته و بدون روزنه‌ای محبوس می‌کند و سبب می‌شود که نه دیگران تاب تحمل او را داشته باشند و نه او بتواند دیگران را تحمل کند. (رشته کتابداری از هر سه گروه آزمایشی ریاضی و فنی، علوم تجربی و علوم انسانی دانشجوی می‌پذیرد.)

موقعیت شغلی در ایران :

با توجه به پیشرفت سریع جوامع انسانی و افزایش میزان انتشارات در زمینه‌های مختلف دانش بشری، ایجاد و گسترش کتابخانه‌ها امری الزامی است. از این رو کتابداری یکی از رشته‌هایی است که چشم‌انداز فرصت‌های شغلی آن بسیار روشن است. کتابخانه‌های عمومی در سراسر کشور و کتابخانه‌های مدارس در مقاطع مختلف هنوز چشم به راه کتابدارانی هستند که دوره‌های دانشگاهی را طی کرده باشند. کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی و مراکز اطلاع‌رسانی نیز هنوز

آماده پذیرش فارغ التحصیلان این رشته هستند. البته باید به این نکته نیز توجه داشت که مراکز و کتابخانه‌هایی که در صدد استخدام فارغ التحصیلان هستند، افراد شایسته‌تر را ترجیح می‌دهند و این بر دانشجویان است که از آغاز ورود به رشته به خودسازی و گسترش دانش و عمق بخشیدن به مهارت‌های خود بپردازند و از این طریق چشم‌انداز شغلی خود را پیشاپیش ترسیم نمایند.

درس‌های این رشته در طول تحصیل:

دروس مشترک در گرایش‌های کتابداری :

روانشناسی اجتماعی ، روانشناسی عمومی، تاریخ تمدن، مبانی جامعه‌شناسی ، تاریخ ادبیات ایران، تاریخ ادبیات جهان، تاریخ عمومی فلسفه ، متون اختصاصی انگلیسی ، متون اختصاصی فرانسه ، متون اختصاصی آلمانی ، متون اختصاصی روسی، متون اختصاصی عربی، کتابخانه و کتابداری ، مجموعه سازی، سازماندهی مواد، مرجع‌شناسی عمومی (فارسی و عربی)، ساختمان و تجهیزات کتابخانه، مواد سمعی و بصری، مواد خدمات کتابخانه برای بزرگسالان نوسواد، مواد خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان، ماشین‌نویسی فارسی ، ماشین‌نویسی لاتین ، اداره کتابخانه، مرجع‌شناسی عمومی(لاتین)، اصول کار مرجع ، گزارش‌نویسی ، کارآموزی.

دروس تخصصی گرایش علوم انسانی و اجتماعی:

آمار و احتمالات مقدماتی، مبانی کامپیوتر و برنامه‌نویسی، مبانی سازمان و مدیریت، مبانی علم حقوق، مبانی تاریخ اجتماعی ایران، جغرافیای شهری و روستاشناسی، کلیات علم اقتصاد، روانشناسی کودک و نوجوان، تاریخ ادیان، آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی.

دروس تخصصی گرایش فنی و مهندسی:

تاریخ علوم، زمین‌شناسی، ریاضیات عمومی، فیزیک عمومی، شیمی
عمومی، آمار و احتمالات، فیزیولوژی عمومی، آشنایی با بانک‌های
اطلاعاتی علوم پایه، مبانی کامپیوتر و برنامه‌نویسی، برنامه‌نویسی
کاربردی.